

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
Іван КАЛІНИЧ
« 30 » червня 2022 року

**СИЛАБУС ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОМОРФОЛОГІЯ ТА ПАЛЕОГЕОГРАФІЯ ПЛЕЙСТОЦЕНУ**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.07 Середня освіта (Географія)
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Назва курсу	Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Географічний факультет, кафедра фізичної географії та раціонального природокористування
Галузь знань, шифр та назва спеціальності, предметної спеціальності	01 Освіта/Педагогіка 014 Середня освіта 014.07 Середня освіта (Географія)
Викладачі курсу	Микита Михайло Михайлович
Профайл викладачів	https://www.uzhnu.edu.ua/uk/cat/geograph-fiz_geo/staff
E-mail	mykhailo.mykyta@uzhnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	https://e-learn.uzhnu.edu.ua/course/view.php?id=811
Мова викладання	Українська
Тривалість курсу	4 кредити ЄКТС / 120 годин
Обсяг курсу	60 годин – аудиторні заняття (34 години лекційні, 26 годин практичні заняття); 60 годин – самостійна робота студента.
Формат курсу	Очний. Проведення лекцій, практичних робіт, консультацій тощо.
Анотація до курсу	Курс «Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену» займає важливе місце у системі підготовки фахівця-географа, оскільки є дисципліною, яка надає здобувачу знання, що стосуються теретико-методологічних основ геоморфологічної науки. Основним завданням є ознайомлення здобувачів освіти із базовими поняттями сучасної геоморфологічної науки, знаннями про рельєф, відклади, що його складають, процеси, що його зумовлюють та палеогеографічну історію розвитку рельєфу Землі. Важливим є розвинути знання про будову, генезис, розвиток та динаміку рельєфу земної поверхні; розкрити особливості формування рельєфу в залежності від рельєфоутворюючих чинників.
Ключові слова	Геоморфологія, рельєф, палеогеографія, відклади, ендегенні процеси, екзогенні процеси, генезис рельєфу.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення навчальної дисципліни «Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену» є вивчення морфології, морфометрії, морфоструктурного аналізу рельєфу, дослідженні геоморфологічних процесів як основних чинників рельєфоутворення та реконструкції фізико-географічних умов у минулі геологічні періоди. Основними цілями курсу є навчити здобувачів освіти аналізувати ендегенні процеси та їх прояв у рельєфі земної кулі; оволодіти знаннями аналізу морфоструктур і морфоскульптур; засвоїти поняття про морфологію, генезис, вік і динаміку рельєфу; виявляти фактори антропогенного впливу на формування сучасного рельєфу; розглядати реконструкції палеогеографічних обстановок минулих геологічних епох. Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі

	знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя. ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 4. Здатність працювати в команді. ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків. ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства. ПК 2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному). ПК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України. ПК 4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.
Пререквізити курсу	Для вивчення освітнього компонента здобувачі освіти потребують базових знань освітніх компонентів освітньої програми «Географія»: ОК 15 “Геологія загальна та історична”; ОК 14 “Загальне землезнавство”; ОК 8 “Топографія з основами геодезії”.
Очікувані результати навчання	У процесі вивчення дисципліни студент повинен знати теоретичні основи курсу, зв'язок дисципліни з іншими науками природничого циклу, історію становлення та розвитку. РН 1, 5, 13 Знати явища, які пов'язані з ендегенними та екзогенними процесами; морфологію, генезис та вік рельєфу на глобальному та регіональному рівнях. РН 14, 15 Володіти знаннями про особливості взаємозв'язку морфоструктур і морфоскульптур. РН 15 Знати історичні події у формуванні основних рис рельєфу Землі, а також фізичні властивості гірських порід та їх вплив на формування рельєфу, зміни які відбувається у зв'язку з природними та антропогенним впливом. РН 15, 16 Розуміти чинники і закономірності формування та розповсюдження різних форм рельєфу; знати діагностичні ознаки та методи дослідження форм рельєфу. РН 16, 19 Володіти методикою складання геолого-геоморфологічних профілів; будувати геоморфологічну карту. РН 19 Описувати різноманітні форми рельєфу різних регіональних рівнів, здійснювати геоморфологічну характеристику територій використовуючи спеціальну термінологію. РН 14, 18 Використовувати набуті знання під час польових навчальних практик, у професійній діяльності, формувати відповідальне ставлення до природи. РН 19
Навчальні техніки та методи, які	Словесні методи – лекція, бесіда, диспут. Наочні методи – виконання практичних робіт, усне опитування на практичних заняттях, ситуаційні завдання прикладного характеру,

будуть використовуватися під час викладання курсу	ілюстрації, демонстрації, презентації, реферати. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності – контроль за самостійною роботою студентів. Інтегровані (універсальні) методи. Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності – поточне опитування, модульне контрольне опитування, підсумковий контроль.
Необхідне обладнання	Технічні засоби: дидактичні матеріали (електронний варіант лекцій, комплексні контрольні роботи; презентації тощо); технічні пристрої (мультимедійні апарати, стенди, моделі, Інтернет ресурси) для пред’явлення дидактичного матеріалу; - пакети завдань для модульного та підсумкового контролю; система віртуального навчання «Moodle»; офісні додатки; сервіс Google Meet. Обладнання: атласи, прилади і матеріали Кабінету геології, карти.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Поточний контроль для змістового модуля № 1 включає виконання 7-ми практичних робіт, за якісне виконання і захист яких можна максимально отримати 45 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки реферату (максимальна оцінка 10 балів) та написання модульної контрольної роботи для виявлення рівня теоретичних та практичних знань, яка максимально оцінюється у 45 балів (три теоретичних питання по 15 балів за кожне). Змістовий модуль № 2 включає виконання 7-ми практичних робіт, за виконання і захист яких можна максимально отримати 45 балів; контроль за самостійною роботою відбувається у формі перевірки реферату (максимальна оцінка 10 балів) та написання модульної контрольної роботи (три теоретичні питання) для виявлення рівня теоретичних та практичних знань, яка максимально оцінюється у 45 балів. Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються. Студенти, які не були присутні (з поважних причин) також повинні скласти модульну контрольну роботу протягом двох тижнів. Під час другого модульного контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами підсумкового модульного контролю. Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою дисципліни. Форма проведення семестрового контролю усна за змістом і структурою екзаменаційних білетів, які розглядаються та затверджуються на засіданні випускової кафедри. Якщо студент за результатами підсумкового модульного контролю набрав 60 і більше балів, а на екзамені отримав менше 60 балів, то викладач має право з метою з’ясування повноти оволодіння програмою дисципліни, сформованості умінь та навичок, поставити додаткові питання в межах програми навчальної дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем з врахуванням балів, отриманих за відповіді на додаткові питання. Під час відповіді на питання екзаменаційного білета враховується чіткість, логічність і послідовність викладу матеріалу, культура мовлення, уміння аналізувати, порівнювати, робити узагальнення та висновки. Критерії оцінювання зазначаються у робочій програмі

	навчальної дисципліни й доводяться до відома студентів на першому занятті.
Підсумковий контроль, форма	Екзамен у формі усної перевірки знань.
Зміст курсу	Змістовий модуль 1. <i>Геоморфологія як наука. Ендогенні і екзогенні чинники, процеси і форми рельєфу.</i> Тема 1. Основні методологічні положення геоморфології та етапи її становлення. Тема 2. Загальні закономірності будови рельєфу Землі. Тема 3. Ендогенні чинники рельєфотворення. Тема 4. Властивості гірських порід і їх вплив на формування рельєфу. Тема 5. Екзогенні процеси і морфоскульптури та їх географічне поширення. Тема 6. Гляціальні і криогенні геоморфологічні процеси. Тема 7. Еолові і карстові морфоскульптури та схилі процеси рельєфотворення. Тема 8. Екзогенні процеси на дні океанів і утворювані ними морфоскульптури. Змістовий модуль 2. <i>Взаємодія морфоструктур й морфоскульптур Землі. Палеогеографія як наука.</i> Тема 9. Взаємодія морфоструктури й морфоскульптури Землі та її геоморфологічні наслідки. Тема 10. Рельєф, створений діяльністю людини та за її участі (антропогенний рельєф). Тема 11. Методи польових геоморфологічних досліджень і геоморфологічне картографування. Тема 12. Палеогеографія як наука.. Тема 13. Динамічна палеогеографія. Тема 14. Реконструкція обстановок осадонакопичення і клімату минулих епох. Тема 15-16. Палеобіогеографічне районування.
Література для вивчення дисципліни	Основна література 1. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології: навч. посібник . – К.: Вища школа, 2005. – 495 с. 2. Мельничук Г.В. Геоморфологія з основами четвертинної геології : навч. Посіб. / Г.В. Мельничук, В.Г. Мельничук. – Рівнік : НУВГП, 2021. – 212 с. 3. Сіренко І.М. Динамічна геоморфологія. Навчальний посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 263 с. 4. Екологічна геоморфологія України. Навчальний посібник / В.В.Стецюк, Г.І. Рудько, Г.І.Ткаченко. – К.: Вища школа, 2009. – 367 с. 5. Микита М.М. Практикум з курсу “Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену” / Микита М.М. – Ужгород : Видав. УжНУ “Говерла”, 2020. – 68 с. Допоміжна література 1. Байрак Г.Р., Гнатюк Р.М., Горпішний П.М., Хомин Я.Б. Практикум з курсу «Геоморфологія»: Навч.метод. посіб. – Львів: Видав.центр ЛНУ імені Івана Франка, 2015 – 86 с. 2. Мислюк О. О. Геологія з основами геоморфології [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. О. Мислюк, О. М. Хоменко ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2018. – 163 с. – режим доступу: http://elib.chdtu.edu.ua/e-books/2832 3. Павловська Т. С. Геоморфологія: Терміни й поняття (коментар). Навч.

	посібник. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 284 с. 4. Колтун О.В. Вступ до геоморфології : Навчальний посібник. – Львів: Видав. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2006 . – 80 с. 5. Мащенко О.М. Геоморфологія Ч.1. Рельєфоутворення: навч. посіб. для студ. спец. «Географія». – Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. - 53 с. 6. Рельєф України. Навчальний посібник / Б.О. Вахушев, І.П.Ковальчук, О.О. Комлев, Я.С. Кравчук та ін. За заг. редакцією В.В.Стецюка. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 688 с. 18. 7. Сучасна динаміка рельєфу України. Монографія / В.П. Палієнко, А.В. Матошко, М.Є.Барщевський та ін. За ред. В.П. Палієнко. – К: Наук. думка, 2005. – 267 с. 8. Василега В.Д. Геологія з основами геоморфології : навч. посіб. – Суми: СумДУ, 2008. - Ч.1. – 140 с., Ч.2. – 140 с., Ч.3. – 99 с. 9. Шевчук В.В., Михайлов В.А. Загальна геотектоніка з основами геодинаміки: Підручник. – К.:ВПЦ "Київський університет", 2005. – 328 с. 10. Микита М.М. Методичні матеріали для виконання лабораторних робіт з курсу "Геологія загальна та історична" / Микита М.М. – Ужгород: Видав. ДВНЗ "УжНУ", 2020. – 58 с.
Інформаційні ресурси	Підручники для вивчення навчальної дисципліни: http://www.geol.univ.kiev.ua/lib/Lukienko_struct_geology.pdf http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/2574/Kurs_lekcij.PDF http://fs.onu.edu.ua/clients/client11/web11/metod/ggf/pedan.pdf http://old.geography.lnu.edu.ua/Strukt/Biblio/Prakt_lab/Metoduchka_geom/Metodycka_Prakt_tykum.pdf http://dSPACE.pnpu.edu.ua/bitstream/.pdf Освітні портали: https://uk.wikipedia.org/wiki http://wikiinfo.mdpu.org.ua/index.php http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_autors_korostelev_aa/
Питання для підсумкового контролю	1. Геоморфологія як наука. Об'єкт, предмет і завдання геоморфологічної науки. 2. Поняття денудаційний рельєф, його особливості. 3. Поняття акумулятивний рельєф, його особливості. 4. Магматизм, землетруси і їх роль в рельєфоутворенні. 5. Генетична класифікація рельєфу. 6. Основні типи геоморфологічних карт. 7. Поняття "карст", умови і типи карстоутворення. 8. Поверхневий і глибинний карст. Значення вивчення карсту. 9. Поняття нівальні, гляціальні та флювіогляціальні процеси. 10. Генетичні типи льодовиків. 11. Гірське зледеніння, його рельєфоутворююча роль. 12. Форми рельєфу гірських льодовиків. 13. Покривне зледеніння, його рельєфоутворююча роль. 14. Форми рельєфу покривних льодовиків. 15. Зональність рельєфу областей давнього покривного зледеніння. 16. Особливості рельєфоутворення в областях льодової денудації і льодової акумуляції. 17. Водно-льодовикові форми рельєфу і механізм їх утворення. 18. Нівальні форми рельєфу і механізм їх утворення. 19. Ерозійні гляціальні форми і механізм їх утворення.

20. Акумулятивні гляціальні форми і механізм їх утворення.21. Поняття перегляціальна зони, і які процеси в ній відбуваються.22. Механізм утворення криогенних форм рельєфу.23. Соліфлюкція і пов'язані з нею форми рельєфу.24. Специфіка промерзання ґрунту.25. Географічне поширення багаторічної мерзлоти.26. Морозобійне утворення тріщин.27. Процеси пучення та утворення полоїв.28. Поняття термокарст, термоерозія і термоабразія.29. Процеси криогенної десерпції (кріп).30. Криогенне вивітрювання і пов'язані з ним форми рельєфу.31. Особливості еолового рельєфоутворення.32. Особливості еолової ерозії.33. Форми рельєфу, створені в процесі дефляції.34. Форми рельєфу, створені в процесі еолової коразії (абразії).35. Форми рельєфу, створені в процесі еолової акумуляції.36. Основні закономірності еолового рельєфоутворення.